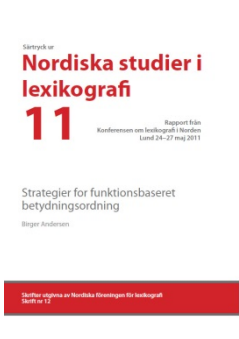

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	ISLEX – en flersproget nordisk ordbog	
Forfatter:	Halldóra Jónsdóttir & Þórdís Úlfarsdóttir	
Kilde:	Nordiska Studier i Lexikografi 11, 2012, s. 453-366 Rapport från Konferens om lexicografi i Norden, Lund 24.-27. maj 2011	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for lexicografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i lexicografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

ISLEX – en flersproget nordisk ordbog

Halldóra Jónsdóttir & Þórdís Úlfarsdóttir

The Icelandic-Scandinavian dictionary project ISLEX has been going on since 2006 and is now in its final stages. The outcome of the project is twofold. Firstly, a long-awaited Icelandic-Scandinavian dictionary has been compiled, specially designed for the web and its features (e.g. sound, images, links). Secondly, the project has provided valuable experience in building up such work jointly in four countries, as the Icelandic source language is processed in Reykjavík and the target languages in Copenhagen, Bergen and Göteborg, respectively.

The ISLEX dictionary describes modern Icelandic. It contains a range of collocations, idioms and examples of use, all of which are translated into the target languages: Danish, Norwegian (Bokmål and Nynorsk) and Swedish. ISLEX is thus a multilingual dictionary within which are contained four bilingual dictionaries. Moreover, the Faroese joined the editorial team at a later stage, so Faroese will become the fifth target language.

The user interface offers search in both the source and target languages, as well as direct comparison between the target languages' equivalents. The project has possibilities for research that could benefit Nordic linguistic collaboration, and its material is also a good base for inter-Nordic projects in education and language technology.

Nøgleord: Flersproget, Elektronisk ordbog, Islandsk, Skandinavisk

1. Indledning

Islex er en fællesnordisk, elektronisk ordbog udarbejdet af *Árni Magnússon-instituttet for islandske studier* (SÁ) i samarbejde med fire andre universitets- og forskningsinstitutioner i Norden, i Danmark, Norge, Sverige og på Færøerne. Samarbejdspartnerne er *Det Danske Sprog- og Litteraturselskab* (DSL) i København, *Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier* (LLE) ved universitetet i Bergen, *Institutionen för svenska språket* ved universitetet i Göteborg og *Fróðskaparsetur Føroya* i Tórshavn (fra 2011).

Islex har islandsk som kildesprog. Den indeholder ca. 50.000 islandske opslagsord med oversættelser på dansk, norsk (både bokmål og nynorsk), svensk og færøsk. Islex er den eneste nordiske ordbog hidtil der forener så mange sprog i ét værk. Ordbogen omfatter først og fremmest moderne islandsk, og opslagsord, sprogbrugseksempler og ordforbindelsere tager udgangspunkt i samtidens sprog. Værket er tænkt som et svar ved det store behov for handy ordbøger mellem islandsk og de øvrige nordiske sprog, da de fleste af de eksisterende ordbøger er blevet forældede og ikke længere lever op til tidens krav. Samtidig er formålet med projektet at udarbejde et mangfoldigt, moderne og gedigent ordbogsværk, der kan være til gavn for flest mulige brugere, islændinge såvel som udlændinge, studerende, lærere, oversættere og alle andre som behøver sproglige oplysninger. Tidsrammen for projektet er perioden 2006-2011.

2. Fremstilling og arbejdsmetoder

Islex-ordbogen var fra begyndelsen tænkt som en webordbog da ved projektets start var der nye tider indenfor islandsk ordbogsproduktion. Udviklingen indenfor informationsteknologi var hastig, ikke mindst webbens opståen og dens utallige muligheder. På kun få år var den almene befolkning blevet vant til umiddelbart at kunne finde frem til oplysninger på nettet. Det var ikke længere nok at ordbøgerne var 'elektroniske', de skulle også være tilgængelige på webben og helst billige eller helt gratis.

Islex har af den grund måttet svare tidens krav. Dette er i sig selv ikke helt enkelt, da ordbogsarbejdet i sin natur er en langsommelig process, hvad enten fremstillingen er elektronisk eller ej, foruden at der er fare for at ordbogens tekniske design hurtigt bliver forældet og utidssvarende. Ved arbejdet med Islex har man forsøgt at imødekomme disse behov ved stadig at forny og forbedre databasen og brugergrænsefladen, alt afhængigt af omstændighederne og projektets økonomi, da under de bedst mulige forhold må elektroniske ordbøger altid være under teknisk revision (bortset fra opdatering af deres indhold).

Islex-projektet opererer i en specialdesignet webbaseret database, hvis system opereres af SÁ.

Fire til fem redaktioner i lige så mange lande arbejder på Islex-projektet. Hver gruppe er en selvstændig arbejdsenhed der varetager og er ansvarlig for sit sprog i ordbogen. Ifølge sagens natur er den islandske redaktions arbejde vidt forskelligt fra de øvrige skandinaviske redaktioners, hvor deres hovedopgave først og fremmest er at oversætte det islandske materiale til målsprogene. Den islandske redaktion har defineret det islandske ordforråd og redigerer det inden

målsprogsredaktørerne tager fat. Arbejdet har altid foregået samtidig i alle landene, med den undtagelse at Færøerne først kom med i 2011.

Hver institution har copyright til det stof som dens medarbejdere indsætter i databasen. Således har SÁ retten til hele det islandske indhold, DSL har retten til det danske materiale o.s.v. Projektet repræsenteres af et særligt samarbejdsudvalg fra alle medlemslandene, som varetager den formelle kontakt mellem institutionerne.

2.1 Arbejdsmetoder i Island

Bearbejdningen af den islandske del af Islex-webordbogen indebærer forskellige komponenter. I de tilfælde som dette er relevant inddeles ordene efter betydning, der udarbejdes en ordforklaring på islandsk for hver betydning, der indføres sprogbrugseksempler efter behov, faste udtryk bliver standardiseret og de får en forklaring. Der tilføjes faglige etiketter og henvisninger hvis dette anses for nødvendigt, og nogle steder tilføjes der en illustration.

I redigeringsarbejdet har man ikke fulgt alfabetet, men i de fleste tilfælde arbejdet efter de såkaldte semantiske felter. De tre største ordklasser, substantiver, adjektiver og verber, er næsten udelukkende blevet bearbejdet på den måde og desuden en stor del af adverbierne. På den måde bliver f.eks. alle ord tilhørende de semantiske felter *dyr* eller *jura* bearbejdet som en helhed. Med denne arbejdsmetode opnås der en bedre overensstemmelse mellem ordbogsartiklerne. Mindre ordklasser, pronominer, præpositioner, konjunktioner og udråbsord er dog for det meste udarbejdet som en helhed.

2.2 Arbejdsmetoder i Skandinavien

Der er fire redaktioner der arbejder på målsprogene i Islex. Redaktørernes opgave består hovedsagelig i at oversætte det islandske materiale (opslagsord, sprogbrugseksempler og ordforbindelser) til deres eget sprog, og tilføje yderligere oplysninger eller forklaringer efter behov. I Bergen står den samme redaktør for oversættelsen til de to norske sprog. Ligesom deres kolleger i den islandske redaktion har de nordiske redaktører arbejdet efter den semantiske inddeling af ordforrådet ved deres oversættelser. Med denne arbejdsmetode får oversætteren et bedre overblik over udvalget af de synonymmer som han/hun kan vælge imellem.

Oversætterne har ligeledes taget en aktiv del i opbygningen af Islex. Der er tale om en bestemt form for kvalitetskontrol, der uden tvivl har medført et

bedre ordbogsværk. Oversætterne har bl.a. tit foreslået nye opslagsord, som i de fleste tilfælde er blevet tilføjet ordbogen; de har efterlyst sprogbrugseksempler til bestemte ord og foreslået ændringer på eksempler som de har anset for at være ufuldstændige. Desuden har de undervejs påpeget indholdsmæssige mangler og systematiske fejl, både hos hinanden såvel som i den islandske del.

2.3 Kommunikation

Som før nævnt arbejdes der på Islex-ordbogen i fem lande samtidig. Det er derfor meget vigtigt for et projekt af denne type at man kan kommunikere på en hurtig og bekvem måde. Foruden daglig elektronisk kommunikation er der årligt blevet afholdt to arbejds møder. Møderne har været gavnlige for formidling af oplysninger, diskussioner og planlægning og deltagerne er enige om at kommunikation gennem computere ikke helt kan erstatte personlige samtaler.

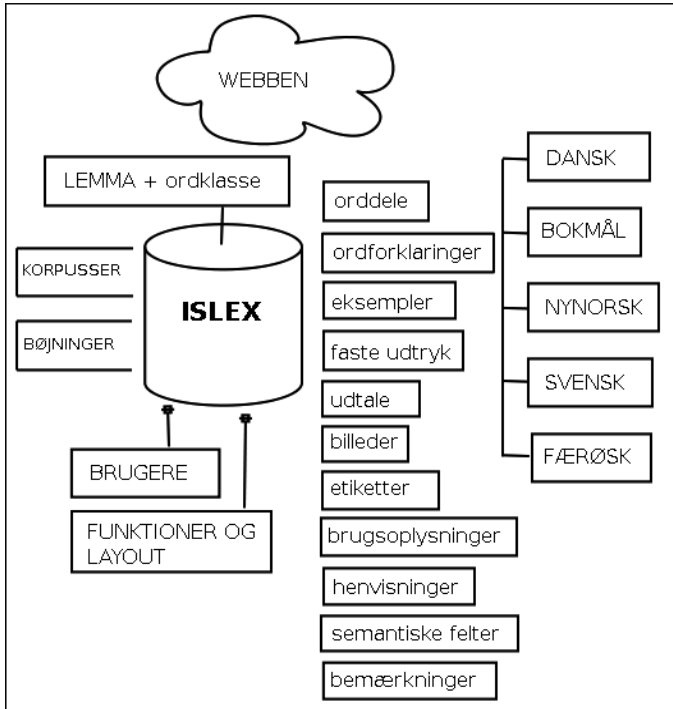
3. Materialet i Islex

3.1 Antal og omfang af dataenheder

I Islex-databasen er der forskellige data som alle er nøjagtig defineret. Billede 1 viser de vigtigste komponenter som indgår i projektet.

Islex er en mellemstor ordbog hvis man ser på antallet af opslagsord, med ca. 48.000 lemmer. Ordbogsartiklerne indeholder store mængder oplysninger, d.v.s. det materiale som fremstår under hvert enkelt lemma. Materialet bygger på systematisk inddelte oplysninger, i den islandske del såvel som på målsprogene, sprogbrugseksempler er f.eks. en særskilt kategori og henvisninger en anden. Enhederne har hver sin betegnelse alt afhængigt af den rolle som de indtager i ordbogen. I alt er der defineret 80 typer data i ordbogen, deraf er omkring halvdelen oplysninger om islandsk foruden systemoplysninger, men den anden halvdel omfatter forskellige data der angår de fem målsprog. Her er oversættelserne selvfølgelig de vigtigste.

Følgende tabel viser antallet dataenheder i ordbogens islandske del samt systemoplysninger. Det drejer sig om runde tal og listen er ikke tømmende, f.eks. nævnes der ikke redaktionelle bemærkninger og flere af den slags som ikke kan falde under det vigtigste indhold.

Billede 1. Islex-ordbogens opbygning.

Databasen er betegnet med den store tønde. Over den er der en kasse med opslagsord og ordklasse, som er databasens kernepunkt. Til venstre er datakilder: korpusser og bøjningsoplysninger. Til højre ser man kasser med de vigtigste dataenheder i Islex, og længst til højre er målsprogene, dansk, bokmål, nynorsk, svensk og færøsk. Under ISLEX-tønden er der tabeller der gemmer oplysninger om brugere, samt indstillinger for dataenhedernes funktion og udseende.

kategori	antal	forklaring
BETYDNING	13.860	betydningsnummer
BILLEDE	3.260	billede
BRUG	1.730	brugsbestemmelse
BØJNING	42.230	link titl BÍN
EKSEMPEL	31.050	sprogbrugseksempel
ETIKETTE	2.450	markering af fagområde
FAST UDTRYK	4.370	ordforbindelse
FORKLARING	58.310	islandsk ordforklaring

HENVISNING	4.820	intern henvisning
KASUSSTYRNING	3.080	kasusstyrning i islandsk
ORDDELE	34.790	orddele i sammensætninger
ORDFORBINDELSE	5.310	kollokation/ordforbindelse
SEMANTIK	50.840	semantisk felt
STADIUM	48.120	ordbogsartiklens stadium
SUBJEKT	270	subjektets kasus
VERBOVERSKRIFT	850	verbets undertitel
VERBTYPE	4.409	verbets syntaktiske klasse
VERBUDTRYK	4.280	kollokation med verbum

Tabel 1. *Datatyper for islandsk samt systemoplysninger.*

3.2 Antal ord efter ordklasser

Antal opslagsord i Islex er som før sagt ca. 48.000. Som i traditionelle ordbøger er substantiverne flest, ca. 68 % af ordforrådet, adjektiverne indtager ca. 17 %, verberne tæller omkring 9 %, adverbier ca. 4 % og ord af andre ordklasser er meget færre. Ordforrådet fordeles på ordklasserne på følgende måde (tabel 2):

Ordklasse	Antal ord	% af ordforrådet
Substantiver	32.826	68%
Adjektiver	8.353	17%
Verber	4.230	9%
Adverbier	1.814	4%
Talord	71	< 1%
Pronominer	125	< 1%
Præpositioner	233	< 1%
Konjunktioner	93	< 1%
Præfikser	136	< 1%
Udråbsord	62	< 1%
Forkortelser	162	< 1%
I alt	48.100	100%

Tabel 2. *Inddeling af ordforrådet i Islex efter ordklasser*

Antal ord i hver ordklasse fortæller dog ikke hele historien om omfanget af ordklassens data. Selv om navneordene er langt flere end verberne så er antallet af sprogbrugseksempler med verberne større (med verberne følger der 10.000 eksempler imod 9.000 med navneordene). Grunden til dette er at beskrivelsen af verber kalder på eksempler i højere grad end i navneordene.

3.3 Ordforbindelser

Ordforbindelser er en vigtig del af Islex-ordbogen og der lægges større vægt på at beskrive deres betydning og brug end man tidligere har kendt til i islandske tosprogsordbøger. Grunden dertil er især at ordforbindelser er en stor del af sproget og mange faste udtryk kan være ugenomsigtige og svære at forstå for udenlandske brugere. I Islex bliver alle ordforbindelser oversat til målsprogene, i nogle tilfælde med en tilsvarende ordforbindelse på et andet sprog.

Begrebet *ordforbindelse* har en bred definition, d.v.s. en fast forbindelse mellem to eller flere ord. I Islex gøres der forskel på tre typer ordforbindelser som har arbejdstitlerne *osamb*, *ostæða* og *sostæða*. *Osamb* defineres som idiom eller en metaforisk forbindelse, hvor de enkelte ord ofte har lidt eller intet at gøre med ordforbindelsens betydning.

Ostæða står for *orðastæða* 'kollokation'. Her forekommer opslagsordet sammen med faste følgeord, et eller flere (f.eks. *pommes frites, børn og unge*).

Sostæða er arbejdstitlen på *sagnorðastæða* og svarer til andre kollokationer på nær at her er verbet i hovedrollen (f.eks. *begå et mord, fjerne ukrudt*).

Antallet af idiomatiske ordforbindelser i Islex er ca. 4.400, der er ca. 5.300 kollokationer og verbale kollokationer er ca. 4.300. En stor del af disse tre typer ordforbindelser i Islex er hentet fra *Stóra orðabókin um íslenska málnotkuns* database (Jón Hilmar Jónsson 2005) med forfatterens tilladelse, og det er ham selv som står for udvælgelsen af navneordsforbindelserne. Nogle ordforbindelser er dog kommet ind i ordbogen ad andre veje.

3.4 Sprogbrugseksempler

Der er mange sprogbrugseksempler i Islex-ordbogen. Deres funktion er at vise opslagsordet i en typisk sammenhæng og at skærpe distinktionen mellem ordets forskellige betydninger, hvor der er flere end en betydning. Her er dog ikke tale om autentiske sprogbrugseksempler med en kildehenvisning som man kender fra nogle ordbøger, men de er lavet specielt til dette formål. Redaktørerne har bestræbt sig på at have sprogbrugseksemplerne så korte og rammende som

muligt. Islandske korpuser har været til stort gavn ved udformningen af sprogbrugseksemplerne eftersom deres indhold er en udtømmelig kilde om sproglig sammenhæng. Sprogbrugseksemplerne er på moderne islandsk og oversættes alle til målsprogene ligesom ordforbindelserne.

3.5 Bøjninger

Islex-ordbogen anfører ikke bøjningsendelser eller bøjningsklasser efter hvert opslagsord som man tit ser i andre ordbøger, men derimod anføres der ved hvert ord et link til webben *Beyingarhlýsing íslensks nútímamáls* (<http://bin.arnastofnun.is>) som er en database med bøjninger af det islandske ordforråd. Ved klikket åbnes det valgte ords bøjningsparadigme.

3.6 Semantiske felter

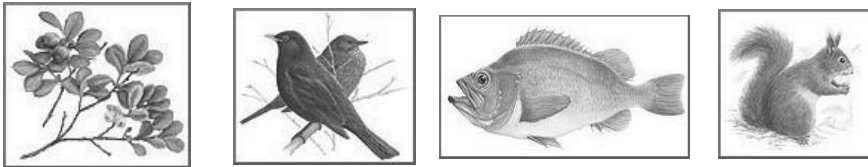
Hele ordforrådet i Islex er inddelt efter semantiske felter. I kapitler 2.1 og 2.2 fremkom det at arbejdet med de islandske ordbogsartikler såvel som oversættelserne er sket efter dette princip. De semantiske felter er grupper af betydningsbeslægtede ord, som varierer meget i størrelse, det kan dreje sig om nogle få ord op til flere hundrede, men et typisk semantisk felt omfatter nogle dusin ord. Eksempler på semantiske felter er *dyr, tøj, boliginventar, biler* (mest konkrete substantiver); *lyd, uvejr, nationalitet, slægtsforhold* (mindre konkret betydning); *fysik, geologi, medicin, grammatik, matematik* (specielle fagområder). Omfattende semantiske felter blandt adjektiverne er *alder, tilfredshed, tilstand, uduelighed, økonomi, sundhed, farve, form og udseende*. Verbernes semantiske felter er f.eks. *ændring, død, ophold, bevægelse, berøring, søvn, nedbør og vind*. De semantiske felter overlapper tit hinanden, f.eks. tilhører ordet *gulrót* ('gulerod') det semantiske felt *botanik* såvel som *mad*; og *kennari* ('lærer') tilhører både felterne *stillingsbetegnelse* og *skole*.

Ved at fokusere på én semantisk gruppe ad gangen opnår redaktøren et helhedsoverblik over et bestemt område inden for ordforrådet hvor et skiftende antal semantisk beslægtede ord forekommer fra hele alfabetet. Denne ordning sikrer en bedre sammenhæng i den endelige redigering af ordbogsartiklerne.

Til trods for at redaktørerne ikke bearbejder ordforrådet i en alfabetisk rækkefølge kan de altid danne sig et overblik over hvor langt redigeringen af hvert ord er kommet inden for hvert sprog da det er markeret i et særligt felt når redigeringen af ordbogsartiklen er færdig. Hvis et ord f.eks. er blev oversat til fuldstændighed til dansk så markerer redaktøren dette for at den danske redaktion ikke behøver at tænke mere på ordet i denne omgang.

3.7 Billeder

Der er et stort antal billeder i Islex. Deres formål er at være til gavn og glæde for brugeren, men de indtager også en mere omfattende rolle. For bestemte ord giver et billede den bedste forklaring af ordets betydning (*anker, æble, briller, egern, saks, tandhjul, trædrulle, tøjlemme*), og somme tider, når det drejer sig om flere end én betydning, er det praktisk at bruge billeder for at adskille de forskellige betydninger. Desuden gør billederne ordbogen mere attraktiv i unge brugeres øjne. I Islex er der omkring 3200 fotografier og forskellige slags illustrationer. Deraf er der ca. 500 tegninger af planter, fugle, fisk og andre dyr af kunstneren Jón Baldur Hlíðberg.

Billede 2. Nogle illustrationer fra dyre- og planteverdenen af Jón Baldur Hlíðberg.

3.8 Målsprogene

Målsprogene i Islex-webordbogen er som før sagt dansk, norsk bokmål, nynorsk, svensk og færøsk. Her bliver målsprogene ikke behandlet på tømrende vis, på nær nogle punkter (se nærmere Aldís Sigurðardóttir *et al.* 2008: 784-786 og Aldís Sigurðardóttir *et al.* 2012).

3.8.1 Oversættelserne: en krævende opgave

Islex-webordbogen stiller store krav til målsprogenes redaktører, d.v.s. oversætterne, som skal berberske islandsk såvel som målsproget. Hun/han må være opmærksom på begge sprogs nuancer og ferm til at finde frem til de rigtige ækvivalenter. Oversætterne har en forskellig baggrund, nogle af dem har arbejdet som udsendte lektorer ved Islands Universitet og lært islandsk ved den lejlighed. Andre derimod er islændinge der har boet størstedelen af deres liv i et af de nordiske lande.

Der gælder ingen særlig regel for i hvilken rækkefølge målsprogene bliver oversat i databasen, nogle gange kan de svenske oversættelser komme først, andre gange de norske o.s.v. Målsprogene støtter hinanden i mange tilfælde under oversættelsesarbejdet, men de kan også have forstyrrende effekt på hinan-

den. Da kan det være til hjælp for oversætteren at kunne se ordbogens brugergrænseflade, hvor man kan se ét sprog ad gangen uforstyrret af de øvrige sprogs tilstedeværelse. I databasens arbejdsgrænseflade ser redaktørerne alle sprogene på en gang. Oversætterne synes tit det er godt at åbne et rent og uberørt lemma, men i andre tilfælde kan de drage nytte af en anden oversætters forskningsarbejde hvis hun/han har oversat ordet før, f.eks. hvis det drejer sig om et fagudtryk. Mange fagtermer og andre internationale ord ligner hinanden på de nordiske sprog på nær islandsk.

Nogle ting er mere vanskelige end andre ved oversættelserne af ordforrådet i Islex. Det islandske sprogs fagterminologi, d.v.s. ord der falder ind under fagområder, kan være meget svær at behandle for oversætterne og nogle af redaktionerne har hentet faglig bistand udefra for at arbejde på denne del af ordforrådet. I nogle af landene har man konsulteret fagfolk ved oversættelsesarbejdet. Blandt krævende fagområder er *metrik*, *geologi* og *jura*, især da der ikke findes mange islandske håndbøger med udenlandske indekser indenfor disse specialområder.

3.8.2 Yderligere oplysninger om ækvivalenterne

Når der vælges flere end én ækvivalent som oversættelse af et bestemt islandsk ord tilføjes der tit oplysninger om hver ækvivalents anvendelse. Dette er til stor hjælp for dem der skriver en tekst på et skandinavisk sprog, som ikke er deres modersmål. Følgende ord på svensk forklarer dette:

rymja, v bröla (om tjur), rāma (om ko), skria (om åsna)
fimmkall, n m femma (om myntet); fem spänn (om beloppet)

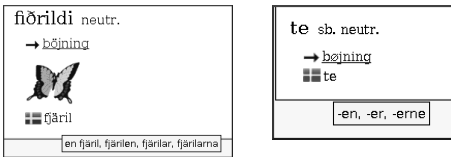
På samme måde kan man mange steder finde oplysninger om det islandske opslagsord som giver en nærmere forklaring på ordets betydning eller brug for udenlandske sprogbrugere. Følgende danske oversættelser beskriver dette:

kvæntur, adj gift (om mand)
skólasytir, n f skolekammerat (om pige)

Alle disse ekstraoplysninger bliver defineret under et særskilt navn i værket database. Det danske ord *skolekammerat* er en bestemt type data og *om pige* er en anden type. På denne måde holdes alle typer oplysninger så 'rene' som muligt inden for databasen.

3.8.3 Målsprogenes morfologi

Når en islandsk bruger anvender Islex-webordbogen kan det være gavnligt for hende/ham at vide f.eks. om det danske målsprogsord er fælleskøn eller intetkøn eller hvordan et svensk verbum er i datid. Disse oplysninger finder man i ordbogens database. De er ikke synlige på overfladen, men fremstår når man bevæger musen over en ækvivalent hvorefter der springer en boks frem med ordets bøjningsendelser. Billede 3a viser svenske bøjningsendelser for ordet *fjäril* 'sommerfugl' og billede 3b viser bøjningsendelser for det danske ord *te*.

Billede 3a. *Opslagsordet fjörildi med en svensk oversættelse. Boksen med bøjningsendelser springer frem når man bevæger musen over det svenske ord. Så kan man se ordet med artikel, ordets flertal og flertal med artikel. Under det islandske opslagsord kan man se et link over i ordets böjning.*
 Billede 3b. *Opslagsordet te med en dansk oversættelse. Her har man bevæget musen over det danske ord således at ordets böjningsendelser fremstår.*

Der arbejdes på at føje norske bøjningsendelser til Islex-databasen, men det er usandsynligt at færøsk morfologi vises på den måde. Det færøske sprogs morfologi ligner islandsk og af den grund er det ikke bekvemt at vise bøjningerne i så knap form. Alle disse ting er dog under udvikling når dette skrives og den endelige udformning er ikke afgjort endnu.

4. Brugeradgang til Islex

Islex-ordbogen fremstår på webben i en form der naturligvis byder på en anden og på mange måder en mere livlig fremstilling end det er muligt i en traditionel, trykt bog. Der kan f.eks. vises billeder og animationer, gives lydseksempler såvel som åbnes for interne links mellem lemmaerne foruden at der er mange slags søgefunktioner. Billede 4 viser ordbogens udseende på webben.

ISLEX - ORDBOGEN
 ÁRNI MAGNÚSSON INSTITUTTET FOR ISLANDSKE STUDIER

vælg ordbog: alle

eldgos sb. neutr.
 → BØJNING
 eld-gos

 vulkanudbrud

eldgos Søg
 á ö é í ó Avanceret søgning
 ú ý þ æ ö ä å ø

eldfjall sb. neutr.
 eldfjallafræði sb. fem.
 eldfjallafræðingur sb. mask.
 eldfjörugur adj.
 eldflaug sb. fem.
 eldfljótur adj.
 eldforn adj.
 eldfæri sb. neutr. pl.
 eldgamall adj.
 eldglæringar sb. fem. pl.
 eldgos sb. neutr.
 eldgosahrina sb. fem.
 eldhaf sb. neutr.

Billede 4. Den danske brugergrænseflade i Islex. Søgefunktionerne er øverst i spalten til højre. Der vises opslagsordet *eldgos* og dets ordbogsartikel, hvor man ser et billed og den danske oversættelse af ordet. Spalten til højre viser ordet i alfabetisk orden sammen med naboordene for oven og for neden.

Når en bruger slår op i ordbogen indstiller hun/han selv hvilken ordbog han ønsker at bruge (d.v.s. på hvilket sprog oversættelserne fremstår), og det er muligt at se flere end ét sprog samtidig. Billede 5 viser ordet *ljósapera* hvor alle målsprogene fremstår på en gang.

ljósapera fem.
 → BØJNING
 ljósa-pera

 elpære, elektrisk pære
 lyspære
 lyspære
 glödlampa

Billede 5. Ordet *ljósapera* med oversættelser på dansk, norsk (bokmål og nynorsk) og svensk.

Islex-ordbogen har fem forskellige 'profiler', d.v.s. at hjemmesidens tekster findes på fem sprog: islandsk, dansk, norsk bokmål, nynorsk og svensk (bruger-

grænsefladen på færøsk er under forberedelse). Man kan komme ind på Islex-webben på fire forskellige måder: *www.islex.hi.is*, *www.islex.dk*, *www.islex.no* og *www.islex.se*, d.v.s. at projektet har sin egen webadresse i hver land. Hvis f.eks. brugeren kommer ind på webadressen *www.islex.se* fremstår ordbogens svenske profil automatisk. Brugeren kan dog altid selv indstille det sprog hun/han ønsker at websiden fremstår på.

5. Projektets status og videre udvikling

Mulighederne for at optage flere sprog i Islex-databasen er langt fra brugt op og hvis der fremkommer passende samarbejdspartnere er det oplagt at indlemme flere sprog. Sprogene engelsk, fransk og tysk er blevet nævnt i denne sammenhæng som spændende muligheder.

Da samarbejdet med svenske og norske universitetsinstitutioner omkring Islex blev indledt var planen at udgive trykte ordbøger mellem henholdsvis islandsk og svensk, og islandsk og norsk. Disse planer kan godt realiseres på et senere tidspunkt, men da må man tage i betragtning at både layout og trykning af ordbøger er dyr.

Islex er ikke kun en ordbog, men under arbejdet er der også opstået en stor database over de nordiske sprog. Hvert islandsk opslagsord er knyttet til ækvivalenter på dansk, norsk bokmål og nynorsk, svensk og færøsk igennem databasen. Hele dette materiale med nøjagtig definerede oplysninger bevirker at Islex-databasen kan danne grundlaget for al slags sprogteknologiske projekter inden for de nordiske sprog. På grund af det store ordforråd inden for målsprogene kan Islex-materialet nemt bruges til ordbøger i den modsatte retning, f.eks. en svensk-islandsk ordbog o.s.v. Tiden vil så vise hvilke sproglige projekter der vil udspringe af Islex.

LITTERATURLISTE

- Aldís Sigurðardóttir, Anna Hannesdóttir, Halldóra Jónsdóttir, Hákan Jansson, Lars Trap-Jensen, Þórdís Úlfarsdóttir, 2008: ISLEX – An Icelandic-Scandinavian Multilingual Online Dictionary. Proceedings of the XIII Euralex International Congress: 779-789. (på CD)
- Aldís Sigurðardóttir, Anna Hannesdóttir, Margunn Rauset, 2012: Ein-, to- eller fleirspråkleg ordbok? I: Nordiska studier i Lexikografi 11. (Skrifter utgivna av Nordiska föreningen för lexikografi 12.) Lund.
- Jón Hilmar Jónsson, 2005: Stóra orðabókin um íslenska málnotkun. JPV, Reykjavík.

På webben

Beygingarlýsing íslensks nútísmáls. Árni Magnússon-instituttet for islandske studier:
<http://bin.arnastofnun.is>.

Islex-ordbogen. Árni Magnússon-instituttet for islandske studier: www.islex.hi.is,
www.islex.dk, www.islex.no og www.islex.se.

Halldóra Jónsdóttir

Árni Magnússon-instituttet for islandske studier
halldo@hi.is

Þórdís Úlfarsdóttir

Árni Magnússon-instituttet for islandske studier
disa@hi.is